

Pieter C. Muysken

11 april 1950 - 6 april 2021

Levensbericht door Marian Klamer en Maarten Mous

In: *Levensberichten en herdenkingen 2021*, 120-125. Amsterdam: KNAW.

Op 6 april overleed Pieter Muysken, eminent taalkundige, op 70-jarige leeftijd, na een ziekteperiode van slechts twee maanden. Muysken was hoogleraar in Amsterdam, Leiden en Nijmegen, en een van de productiefste en invloedrijkste Nederlandse taalkundigen van de afgelopen eeuw. Hij werd internationaal erkend als leider in de creolistiek en de verwante terreinen van tweetaligheid, generatieve taalkunde, taalverwerving en sociolinguïstiek.

Pieter Muysken werd op 11 april 1950 geboren in Bolivia, in het mijnstadje Orura, waar zijn vader als ingenieur werkte. Na een jeugd in Zuid Limburg vertrok hij naar de VS waar hij in 1972 zijn BA *Latin American Studies and Spanish* (magna cum laude) behaalde aan Yale College. Terug in Nederland studeerde hij in 1974 cum laude af aan de Universiteit van Amsterdam met een scriptie over de grammaticale eigenschappen van creolisatie - taalvermenging die had plaatsgevonden op de plantages van slavenhouders. Met zijn toenmalige vrouw, die als Peace Corps vrijwilliger in Ecuador werkte, vertrok hij als “financially dependent spouse” naar Ecuador, waar hij 10 dollar per maand kreeg naast Patricia’s inkomen van 100 dollar, plus onkostenvergoeding, voor twee jaar. Zijn dissertatie over de geschiedenis van het Quechua van Ecuador schreef hij in die periode, wat het begin markeerde van zijn onderzoek naar talen van de Andes.

Muysken promoveerde in 1977, alweer cum laude, bij professor Simon Dik aan de UvA. Daar doceerde hij aan de opleiding Algemene Taalwetenschap en werd in 1989 hoogleraar Algemene taalwetenschap, in het bijzonder sociolinguïstiek en creoolstudies. Tijdens deze jaren onderging Amsterdam een toestroom van studenten uit Suriname en de Antillen, wat Muysken als inspiratiebron ervoer: ‘Elke dag werd ik geconfronteerd met een stad die steeds diverser werd. Hierdoor raakte ik geïnteresseerd in veeltaligheid en taalcontact, in de talen van het Caribisch gebied, en in migrantentalen.’ (*ReVista, Harvard Review of Latin America, 2019-2020, Vol. XIX, 2*). Zo werd taalcontact de tweede belangrijke lijn in zijn onderzoek.

Van 1998-2001 was Muysken hoogleraar Algemene Taalwetenschap aan de Universiteit Leiden en in 2001 vertrok hij naar de Radboud Universiteit in Nijmegen. Daar bleef hij werkzaam tot zijn emeritaat in 2017.

Muysken’s wetenschappelijke productiviteit was van meet af aan indrukwekkend. Zijn ruim 300 publicaties beslaan de uiteenlopende onderzoeksterreinen van theoretische syntaxis en morfologie tot creooltalen, tweetaligheid, taalcontact, en de beschrijving van het Quechua.

Het kenmerkende en unieke van Muyskens werk is dat hij een brug wist te slaan tussen twee belangrijke onderzoekstradities in de taalkunde: enerzijds het beschrijvende en taaltypologische onderzoek - gericht op het in kaart brengen en analyseren van de vormelijke

diversiteit aan talen in de wereld - en anderzijds de algemene taalkunde – welke beoogt de universele eigenschappen van natuurlijke taal te verklaren. Muysken dwong in beide werelden respect af. In de zee van taalvariatie richtte hij zich precies op die verschijnselen die voor de verdere ontwikkeling van de formele taalkunde cruciaal waren. Hiermee maakte hij Nederland tot wereldcentrum van het theoretisch onderzoek naar taalcontact, en zorgde voor grote doorbraken in de creolistiek. Hij beschreef het eerste bekende geval van een taal waarin sprake is van ‘relexificatie’; dat wil zeggen dat een groep mensen met twee talen een ‘derde’ taal heeft gecreëerd, waarin hun dubbele identiteit tot uitdrukking komt. Later betrok hij ook erfgoed (heritage) talen in Nederland in zijn onderzoek en introduceerde hier experimentele en kwantitatieve benaderingen in taalcontactonderzoek. Ook heeft hij een enorme bijdrage geleverd aan het documenteren van de talen van Bolivia, waartoe hij grotendeels zelf een nieuwe generatie onderzoekers opleidde. Hij publiceerde onder andere een woordenboek van het Quechua van Ecuador, en een boek over nominalisaties in het Quechua. Het werk dat hij samen met Mily Crevels redigeerde en zelf het meest trots op was, was de serie *Lenguas de Bolivia* (2009): vier boeken over de 30 talen van Bolivia, geschreven voor een breed publiek in helder en toegankelijk Spaans, open access beschikbaar, en voor een redelijke prijs te koop in Boliviaanse boekwinkels. Het resultaat van een megaproject dat meer dan 15 jaren besloeg en waar ruim twintig auteurs uit dertien landen aan bijdroegen. Een ander groot overzichtswerk is het monumentale *The Languages of the Andes* dat zijn collega Willem Adelaar en hijzelf uitbrachten bij Cambridge University Press (2007). Veel geciteerde monografieën van zijn hand zijn *Bilingual Speech: A Typology of Code-Mixing* (2000) and *Functional categories* (2008), beide ook uitgebracht bij CUP.

Muyskens nationale en internationale erkenning blijkt uit zijn diverse honoraire benoemingen en eerbewijzen: lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), Spinozapremie (1998), Akademiehoogleraar (sinds 2007), Prins-Bernhardfonds Prijs (1985, samen met W. Zonneveld), Prix des Ambassadeurs (1990, samen met J. Treffers-Daller), gasthooglerarschappen aan de universiteiten van Salzburg, Massachusetts en Montreal, vele uitnodigingen als spreker of docent aan universiteiten wereldwijd (zoals scholar in residence aan Harvard University), redacteur bij Cambridge University Press van het nieuwe wetenschappelijke tijdschrift *Bilingualism, Language and Cognition*, lid van de editorial board van o.a. het belangrijkste tijdschrift op zijn vakgebied, de *Journal of Pidgin and Creole Languages*, en series editor van de *Creole Language Library*.

Met zijn Spinozapremie startte hij het project *Lexicon and Syntax*, waarin zijn groep de kenmerken van ‘linguistic areas’ onderzochten - in de Kaukasus, Indonesië, het Amazonegebied, de Balkan en Zuid China; o.a. resulterend in een door hem geredigeerde bundel *From Linguistic Areas to Areal Linguistics* (2008). Met de ERC *Advanced Grant* die hij in 2008 ontving onderzocht zijn team hoe talen elkaar beïnvloeden in hun grammaticale structuur; van Zuid-Amerikaanse inheemse talen tot aan hedendaagse erfgoedtalen in migrantengemeenschappen in Nederland. Muysken was promotor van ongeveer 50 promovendi afkomstig uit de hele wereld.

Naast zijn onderwijs en onderzoek was Muysken actief in vele landelijke en universitaire besturen, raden, commissies en jury's. Bij de KNAW was hij van 2000-2002 lid van het Algemeen bestuur en assessor van de Afdeling Letterkunde, (bestuurs) lid van diverse KNAW

Commissies in de Geesteswetenschappen, lid van de Wetenschapscommissie van het Meertens Instituut, voorzitter van de Commissie “Talen in Nederland - Talen voor Nederland”, en voorzitter van de Evaluatiecommissie KITLV.

In 2012-13 gaf hij medegestalte aan het KNAW-initiatief voor de Nederlandse Wetenschapsagenda met een serie internationale KNAW congressen in Amsterdam, Groningen en Leiden over het ontstaan en de bestudering van taalvariëteit, resulterend in *Language Dispersal, Diversification and Contact* (Oxford University Press, 2020, geredigeerd met Mily Crevels), en als publieksactiviteit de nog steeds groeiende website stemmenvanafrika.nl.

Pieter gaf op 12 Mei 2017 and de Radboud Universiteit zijn afscheidsrede *Terug naar Babel*, en dezelfde dag was er een afscheidssymposium met deelname van zijn gepromoveerden. Op 6 December 2019 werd er ter ere van hem in Amsterdam een Language Contact Symposium gehouden. Zijn Amsterdamse collega's Norval Smith, Tonjes Veenstra en Enoch Aboh redigeerden een Festschrift (2020) en schreven daarin het hoofdstuk *Pieter Muysken: A brief biography, a language contact bibliography and a Festschrift summary*.

Behalve als wereldberoemd taalkundige en inspirerende mentor stond Pieter Muysken bij zijn collega's en studenten vooral bekend als bescheiden, gul en beminnelijk mens. Hij had een bijzonder scherp oog voor de noden van met name jonge onderzoekers op tijdelijke contracten, ondersteunde die waar hij kon met raad en daad, hielp ze met het aanvragen van beurzen, en wist op miraculeuze wijze vaak wel een potje te vinden als er geld nodig was voor een veldwerkreis of congres. Zijn deur stond altijd open, en zo liep hij ook graag de kantoren van collega's en studenten binnen met een vraag of een tip. (Een collega vertelde dat Pieter op een dag bij hem aanklopte met de vraag ‘waarom zit je met je deur dicht?’). Hij was een tikje excentriek met zijn onhandige motoriek en wilde hardos, en kon vrolijk grinniken om mensen met poeha en pretenties. Zo bleef hij op één of andere manier altijd jong.

Tientallen collega's, promovendi en ex-studenten van over de hele wereld droegen bij aan een bijzonder eerbetoon getiteld “De dag dat ik sterf, begraaf me dan met boeken”, dat op de dag van zijn uitvaart online verscheen in *Neerlandistiek, Online tijdschrift voor taal- en letterkunde*. Uit dit eerbetoon, en uit de overlijdensberichten die in de loop van 2021 verschenen (Clahsen 2021, Hinskens 2021, Hinskens en Smith 2021, Muntendam 2021) blijkt des te meer hoeveel Pieter Muysken heeft betekend voor de taalwetenschap én de mensen die daarin werkzaam zijn of waren, en hoe zeer hij door iedereen zal worden gemist. Behalve zijn broer en zus en hun gezinnen laat Pieter Muysken een zoon en een dochter na.

Referenties

Clahsen H (2021). Obituary: Pieter Muysken. *Bilingualism: Language and Cognition* 24, 597–598. <https://doi.org/10.1017/S1366728921000249>

Hinskens, Frans and Norval Smith, 2021. In Memoriam Pieter Muysken. *The Linguistic Review* 38, 22, 315-319. <https://doi.org/10.1515/tlr-2021-2067>

Hinskens, Frans. 2021. In Memoriam Pieter Muysken, fenomeen. *Neerlandistiek, Online tijdschrift voor taal- en letterkunde*. <https://neerlandistiek.nl/2021/04/in-memoriam-pieter-muysken-fenomeen/>

Muntendam, Antje. 2021. Obituary: Pieter Muysken. *Languages* 6: 107. <https://doi.org/10.3390/languages6020107>

Smith, Norval, Tonjes Veenstra en Enoch Aboh. 2020. *Advances in Contact Linguistics: In honour of Pieter Muysken*. Amsterdam: John Benjamins.